

DRUHÝ PILIER SPP: POLITIKA ROZVOJA VIDIEKA

Ako druhý pilier spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) je politika rozvoja vidieka EÚ určená na podporu vidieckych oblastí Únie a riešenie širokého spektra hospodárskych, environmentálnych a spoločenských výziev 21. storočia. Vyšší stupeň flexibility (v porovnaní s prvým pilierom) umožňuje regionálnym, štátnym a miestnym orgánom vypracovať svoje individuálne sedemročné programy rozvoja vidieka na základe tzv. európskej ponuky opatrení. Na rozdiel od prvého piliera, ktorý je v plnej miere financovaný z EÚ, sú programy v rámci druhého piliera spolufinancované z fondov EÚ a regionálnych alebo národných fondov.

PRÁVNÝ ZÁKLAD

- Články 38 až 44 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ).
- Nariadenie (EÚ) č. 1303/2013 (Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013) (spoločné ustanovenia týkajúce sa európskych štrukturálnych a investičných fondov).
- Nariadenie (EÚ) č. 1305/2013 (Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013) (podpora rozvoja vidieka).
- Nariadenie (EÚ) č. 1306/2013 (Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013) (financovanie, riadenie a monitorovanie spoločnej poľnohospodárskej politiky);
- Súhrnné nariadenie (nariadenie (EÚ) 2017/2393; Ú. v. EÚ L 350, 29.12.2017, s. 15) (zavádzajúce zmeny v nariadeniach č. 1305/2013 a 1306/2013).

ÚLOHA A PRIORITY

Politika Európskej únie na podporu rozvoja vidieka bola zavedená vo forme druhého piliera SPP počas reformy nazývanej Agenda 2000. Je spolufinancovaná z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV) a regionálnych alebo štátnych fondov.

Úlohou EAFRD je prispievať k realizácii stratégie Európa 2020 (stratégia EÚ na podporu rastu a zamestnanosti) a zároveň podporovať dlhodobu udržateľný rozvoj vidieka vo vidieckych oblastiach.

Komisia stanovila v politike rozvoja vidieka tri hlavné priority:

1. podporu konkurencieschopnosti poľnohospodárstva;
2. zabezpečenie udržateľného riadenia prírodných zdrojov a opatrení v oblasti klímy;

3. dosiahnutie vyváženého územného rozvoja vidieckych hospodárstiev a komúní vrátane vytvárania a udržiavania pracovných miest.

Tieto hlavné ciele sa premietajú do týchto šiestich priorít EÚ v politike rozvoja vidieka:

1. podpora prenosu znalostí v poľnohospodárstve, lesnom hospodárstve a vidieckych oblastiach;
2. posilnenie konkurencieschopnosti všetkých druhov poľnohospodárstva a posilnenie životaschopnosti poľnohospodárskych podnikov;
3. podpora organizácie potravinového reťazca a riadenie rizika v poľnohospodárstve;
4. obnova, zachovanie a posilňovanie ekosystémov závislých na poľnohospodárstve a lesnom hospodárstve;
5. presadzovanie efektívneho využívania zdrojov a podpora prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo odolné voči zmenám klímy v sektoroch poľnohospodárstva, potravinárstva a lesného hospodárstva;
6. podpora sociálneho začleňovania, zmiernovania chudoby a hospodárskeho rastu vo vidieckych oblastiach.

Politika rozvoja vidieka sa vykonáva prostredníctvom programov rozvoja vidieka navrhnutých členskými štátmi (alebo ich regiónmi). Tieto viacročné programy uplatňujú individuálnu stratégiu, ktorá spĺňa osobitné potreby členských štátov (alebo regiónov) a zodpovedá aspoň štyrom zo šiestich uvedených priorít. Tieto programy sa opierajú o kombináciu opatrení vybraných z ponuky európskych opatrení, ktoré sa podrobne uvádzajú v nariadení o rozvoji vidieka (nariadenie (EÚ) č. 1305/2013), a spolufinancovaných z EPFRV (pozri podrobnosti nižšie). Miera spolufinancovania sa mení v závislosti od regiónov a príslušných opatrení. Tieto programy musí schváliť Európska komisia a zároveň musia obsahovať finančný plán a súbor ukazovateľov výsledkov. Komisia a členské štáty zriadili spoločný systém monitorovania a hodnotenia politiky rozvoja vidieka. Počas súčasného programového obdobia (2014 – 2020) sa dôraz kladie na koordináciu činnosti EPFRV s činnosťou ostatných európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF), konkrétne: fondov na podporu politiky súdržnosti (Kohézny fond, Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR) a Európsky sociálny fond (ESF)) a Európskeho námorného a rybárskeho fondu (ENRF).

OPATRENIA TZV. EURÓPSKEJ PONUKY

Opatrenia, ktoré musia členské štáty zahrnúť do svojich programov, zahŕňajú tieto oblasti:

- prenos znalostí a informačné akcie (odborná príprava, informačné akcie atď.),
- poradenské služby, služby pomoci pri riadení poľnohospodárskych podnikov a služby výpomoci pre poľnohospodárske podniky,
- systémy kvality pre poľnohospodárske výrobky a potraviny (nové zapojenie poľnohospodárov do systémov kvality),
- investície do hmotného majetku (spracovanie poľnohospodárskych výrobkov, infraštruktúry, zlepšenie výkonnosti a trvalej udržateľnosti podniku atď.),

- obnovu potenciálu poľnohospodárskej výroby poškodeného prírodnými katastrofami a katastrofickými udalosťami a zavedenie náležitých preventívnych opatrení,
- rozvoj poľnohospodárskych a iných podnikov (pomoc na začatie činnosti pre mladých poľnohospodárov, nepoľnohospodárske činnosti vo vidieckych oblastiach atď.),
- základné služby a obnovu dedín vo vidieckych oblastiach (vysokorýchlostný internet, kultúrne činnosti, turistická infraštruktúra atď.),
- Investície do rozvoja lesných oblastí a zlepšenie životaschopnosti lesov (zalesňovanie a vytváranie zalesnených oblastí; zavedenie poľnohospodársko-lesníckych systémov, prevencie a nápravy škôd na lesoch spôsobených lesnými požiarimi, prírodnými katastrofami a ničivými javmi vrátane prípadov zamorenia škodcami a chorôb, ako aj hrozieb súvisiacich s klímou; investície zamerané na zlepšenie odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov, ako aj ich potenciálu zmierňovať zmenu klímy; investície do lesníckych technológií a do spracúvania, mobilizácie a uvádzania lesných produktov na trh);
- zakladanie skupín a organizácií výrobcov,
- zachovávanie poľnohospodárskych postupov, ktoré majú priaznivý vplyv na životné prostredie a klímu a ktoré podporujú zmeny potrebné v tomto ohľade (agroenvironmentálne opatrenia súvisiace s klímou). Začleňovanie týchto opatrení do programov rozvoja vidieka je povinné. Uvedené záväzky musia prekračovať rámec povinných noriem,
- podpora ekologického poľnohospodárstva (platba za prechod na postupy a spôsoby ekologického poľnohospodárstva alebo na ich zachovanie),
- platby v rámci sústavy Natura 2000 a podľa rámcovej smernice o vode,
- platby pre oblasti s prírodnými alebo inými osobitnými obmedzeniami,
- platby na zabezpečenie dobrých životných podmienok zvierat,
- platby na podporu lesníckych, environmentálnych a klimatických služieb a zachovanie lesov,
- podnecovanie spolupráce medzi subjektmi z odvetvia poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a potravinového reťazca (vytváranie zoskupení a sietí, operačné skupiny európskeho partnerstva v oblasti inovácií zameraného na produktivitu a udržateľnosť poľnohospodárstva (EIP)),
- súbor nástrojov na riadenie rizík: finančné príspevky na poistenie úrody, zvierat a rastlín; vzájomné fondy využívané na nepriaznivé poveternostné udalosti, choroby zvierat a rastlín, zamorenie škodcami a environmentálne nehody; nástroj stabilizácie príjmov (v podobe finančných príspevkov do vzájomných fondov, prostredníctvom ktorých sa poľnohospodárom poskytuje kompenzácia za prudký pokles príjmov).

Je nutné uviesť, že súhrnné nariadenie, ktoré nadobudlo účinnosť 1. januára 2018, prinieslo zásadné zmeny existujúceho systému riadenia rizík. Nové nariadenie

zaviedlo nový, sektorovo špecifický stabilizačný nástroj, ktorý poskytuje kompenzácie poľnohospodárom v prípade prudkého poklesu ich príjmov, čo by malo mať významný hospodársky vplyv vo vidieckych oblastiach. Sektorovo špecifický stabilizačný nástroj sa uplatňuje, ak pokles príjmu presiahne 20 %. Podobná podpora sa teraz poskytuje v súvislosti s poisťovacími zmluvami v prípadoch, keď dôjde k zničeniu viac ako 20 % priemernej ročnej produkcie poľnohospodára.

Nariadenie o rozvoji vidieka zahŕňa aj prístup k miestnemu rozvoju zdola nahor, ktorý uplatňujú miestne zainteresované strany (prístup LEADER). EPFRV okrem toho financuje aj európsku sieť rozvoja vidieka poverenú vytváraním siete vnútroštátnych sietí a vnútroštátnych organizácií a orgánov, ktoré pôsobia v oblasti rozvoja vidieka v EÚ, ako aj a sieť európskeho partnerstva v oblasti inovácií (EIP), ktorá spája subjekty z odvetvia poľnohospodárstva a výskumných pracovníkov s cieľom podporovať výmenu znalostí. V nariadení sa navyše výslovne uvádza, že členské štáty majú možnosť realizovať tematické čiastkové programy, ktoré sa týkajú mladých poľnohospodárov, malých poľnohospodárskych podnikov, horských oblastí, krátkych dodávateľských reťazcov, žien vo vidieckych oblastiach, zmierňovania zmeny klímy a prispôsobovania sa tejto zmene, biodiverzity a reštrukturalizácie niektorých poľnohospodárskych sektorov.

FINANČNÉ ASPEKTY

V rámci viacročného finančného rámca 2014 – 2020 bolo na rozvoj vidieka vyčlenených približne 100 miliárd eur a 61 miliárd eur z verejných finančných prostriedkov členských štátov. Medzi štyroch hlavných príjemcov prostriedkov z EPFRV patrí Francúzsko (11,4 miliardy), Taliansko (10,4 miliardy), Nemecko (9,4 miliardy) a Poľsko (8,7 miliardy). Minimálne 30 % finančných prostriedkov z EPFRV sa musí vyčleniť na investície do oblasti životného prostredia a klímy, ako aj do rozvoja lesných oblastí a do zlepšovania životaschopnosti lesov, na agroenvironmentálne opatrenia súvisiace s klímou, ekologické poľnohospodárstvo a platby v rámci sústavy Natura 2000. Navyše minimálne 5 % príspevku z EPFRV musí byť vyčlenených na iniciatívu LEADER. Sumy a miery podpory sú podrobne stanovené v prílohe II k nariadeniu (napr. pomoc na začatie činnosti pre mladých poľnohospodárov môže dosiahnuť 70 000 eur, maximálna ročná suma na pomoc pre systémy kvality je 3 000 eur, a pokiaľ ide o ekologické poľnohospodárstvo, výška príspevku na viacročné plodiny môže dosiahnuť 900 EUR ročne).

VYKONÁVANIE

Komisia v období od decembra 2015 schválila celkovo 118 programov rozvoja vidieka, ktoré pripravilo 28 členských štátov. Dvadsať členských štátov sa rozhodlo zaviesť jeden národný program a osem štátov sa rozhodlo využiť viac ako jeden program (z dôvodu geografickej alebo administratívnej štruktúry). Vykonávanie druhého piliera je medzi členskými štátmi i v rámci nich veľmi rôznorodé. Prvé analýzy ukazujú, že členské štáty sa často rozhodli pokračovať v už prijatých opatreniach. Tri opatrenia, ktoré sú v rámci európskej ponuky najčastejšie, sú investície do hmotného majetku (23 % celkových verejných výdavkov), tzv. agroenvironmentálne opatrenia súvisiace s klímou (17 %) a platby určené oblastiam s prírodnými alebo inými osobitnými

obmedzeniami (16 %). Často sa tiež poukazovalo na administratívnu zložitosť vykonávania druhého piliera. Preto by jedným z cieľov nadchádzajúcej modernizácie SPP po roku 2020 mohla byť dohoda o zjednodušených prístupoch, ktoré môžu poskytnúť primeranú zodpovednosť bez toho, aby sa neprimerane zaťažili riadiace a platobné orgány a príjemcovia.

REFORMA SPP PO ROKU 2020

Komisia 29. novembra 2017 vydala nové oznámenie o budúcnosti potravinárstva a poľnohospodárstva, ktoré nadväzuje na odporúčania obsiahnuté v deklarácii Cork 2.0 o rozvoji vidieka (diskusie o budúcnosti druhého piliera sa začali na európskej konferencii v Corku v septembri 2016). V oznámení sa kladie dôraz na udržateľný rozvoj, zachovanie prírodných zdrojov a potrebu zabezpečiť generačnú výmenu. Pokiaľ ide o poslednú z týchto oblastí, oznámenie vyzýva členské štáty, aby vypracovali programy zohľadňujúce potreby mladých poľnohospodárov, a navrhuje, aby sa zjednodušil prístup mladých poľnohospodárov k finančným nástrojom na podporu investícií a prevádzkového kapitálu poľnohospodárskych podnikov. V oznámení sa tiež uvádza nová séria priorít so zameraním na vidiecke hodnotové reťazce v oblastiach, ako sú čistá energia, rozvíjajúce sa ekologické hospodárstvo, obehové hospodárstvo a ekologický cestovný ruch.

ÚLOHA EURÓPSKEHO PARLAMENTU

Posledná reforma SPP bola po prvý raz prijatá v rámci riadneho legislatívneho postupu („spolurozhodovacieho postupu“) (pozri informačný list [3.2.3](#)). Európsky parlament riadne zohrával svoju úlohu spoluzákonodarcu, najmä v prípade stanovenia minimálneho prahu 30 % finančných prostriedkov, ktoré sa z EPFRV majú vyčleniť na investície do činností v oblasti životného prostredia a klímy, ako aj do rozvoja lesných oblastí a do zlepšovania životaschopnosti lesov, na agroenvironmentálne opatrenia súvisiace s klímou, ekologické poľnohospodárstvo a platby v rámci sústavy Natura 2000, ako sa uvádza vyššie. Parlament takisto trval na miere spolufinancovania z EPFRV na úrovni 85 % v najmenej rozvinutých regiónoch, najvzdialenejších regiónoch a na menších ostrovoch v Egejskom mori (Rada pôvodne navrhla mieru spolufinancovania vo výške 75 %). A napokon, vďaka Parlamentu bola maximálna suma na hektár, pokiaľ ide o platby pre oblasti s prírodnými alebo inými osobitnými obmedzeniami, stanovená na 450 EUR/ha oproti sume 300 EUR, ktorá bola uvedená v pôvodnom návrhu Komisie (túto sumu podporila aj Rada).

François Nègre
11/2020

